

Protokół Nr 3/2024
posiedzenia Komisji
ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych
z 13 listopada 2024 r.
siedziba Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”,
ul. Zyndrama z Maszkowic 2 w Olsztynie (Dom Mendelsohna)

1. Otwarcie posiedzenia.

Przewodniczący Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, p. Jarosław Słoma otworzył posiedzenie Komisji, a następnie przywitał członków Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, a także uczestniczących w posiedzeniu członków Komisji Kultury i Edukacji Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Następnie stwierdził wymagane quorum.

Obecni członkowie Komisji:

1. p. Jarosław Słoma – Przewodniczący Komisji,
2. p. Magdalena Hoffleit,
3. p. Zbigniew Homza,
4. p. Bogusława Orzechowska.

Nieobecni członkowie Komisji:

p. Robert Turlej.

Goście uczestniczący w posiedzeniu Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych:

1. p. Kornelia Kurowska, Przewodnicząca Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”,
2. p. Ewa Romanowska, Członkini Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”,
3. przedstawicielka Goethe-Institut.

2. Przyjęcie porządku posiedzenia.

Przewodniczący Komisji poinformował, że członkowie Komisji otrzymali porządek posiedzenia i przedstawił planowany przebieg obrad. Następnie zapytał, czy są uwagi do proponowanego porządku posiedzenia. W związku z brakiem uwag zarządził głosowanie nad jego przyjęciem.

Za przyjęciem porządku posiedzenia głosowało 4 członków Komisji, przeciw - 0, wstrzymało się - 0.

Przyjęty porządek posiedzenia:

1. Otwarcie posiedzenia.
2. Przyjęcie porządku posiedzenia.
3. Zapoznanie się z działalnością Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”.
4. Sprawy różne.
5. Zatwierdzenie Protokołu Nr 2/2024 z 19 września 2024 r.
6. Zakończenie posiedzenia.

Przed przystąpieniem do omówienia kolejnego punktu posiedzenia, Przewodniczący Komisji zaproponował głosowanie nad zatwierdzeniem Protokołu Nr 2/2024 z 19 września 2024 r. Członkowie Komisji nie wnieśli uwag.

Za pozytywnym przyjęciem ww. Protokołu głosowało 4 członków Komisji, przeciw – 0, wstrzymało się – 0.

Następnie Przewodniczący Komisji podziękował przedstawicielkom Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa Borussia za zaproszenie i możliwość odbycia posiedzenia Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych w siedzibie Stowarzyszenia. Wyraził przekonanie, że „Borussia” poprzez swoje różnorodne projekty i inicjatywy społeczne uwrażliwia mieszkańców Olsztyna oraz Warmii i Mazur na kwestię pielęgnowania pamięci o przeszłości oraz budowania dialogu międzykulturowego.

Na zakończenie zaprosił do udziału w dwudniowej konferencji (14-15 listopada 2024 r.) podsumowującej obchody Roku Immanuela Kanta na Warmii i Mazurach pt. „Kant i jego czasy”.

3. Zapoznanie się z działalnością Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”.

Przewodnicząca Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”, p. Kornelia Kurowska podziękowała członkom Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Komisji Kultury i Edukacji za przyjęcie zaproszenia do odbycia posiedzeń Komisji w siedzibie Stowarzyszenia i poznania jego działalności.

Na wstępie poinformowała, że Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa „Borussia” jest organizacją pozarządową (powstała w 1990 roku), działającą na rzecz budowania i pogłębiania kultury dialogu oraz tolerancji między ludźmi różnych narodowości, wyznań, tradycji, współtworzenia społeczeństwa obywatelskiego, a także zachowania pamięci o dawnych mieszkańcach Warmii i Mazur. Ponadto dodała, że Fundacja „Borussia”, założona w 2006 roku, kontynuuje i wspiera działalność prowadzoną przez Stowarzyszenie.

Następnie p. Kornelia Kurowska wspominała o projekcie rewitalizacji Domu Mendelsohna, który otrzymał dofinansowanie z RPO Warmia i Mazury 2007-2013 pn. „Dom Mendelsohna. Remont i przystosowanie zabytkowego domu oczyszczeń Bet Tahara na cele edukacyjne, kulturalne i turystyczne”. Wskazała, że ww. projekt umożliwił przeprowadzenie gruntownego remontu obiektu i jego przystosowanie na potrzeby Centrum Dialogu Międzykulturowego.

Kolejno przybliżyła życiorys Ericha Mendelsohna, wybitnego architekta światowej sławy, urodzonego w Olsztynie.

W dalszej części Członkini Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”, p. Ewa Romanowska podkreśliła, że w rodzinnym mieście architekta zachowała się jego pierwsza realizacja, tj. „Bet Tahara”, dawny dom przedpogrzebowy oraz dom ogrodnika, znajdujące się przy cmentarzu żydowskim. Opowiedziała o historii tych miejsc, wskazując, że olsztyński obiekt przy ul. Zyndrama z Maszkowic 2, przez wiele lat zapomniany, stał się prawdziwym odkryciem dla znawców twórczości Mendelsohna, architektów i historyków sztuki.

Poinformowała, że w połowie lat 90. XX wieku, po opuszczeniu budynku „Bet Tahary” przez olsztyński oddział Archiwum Państwowego (mający tu swoją siedzibę od początku lat 70), pozbawiony bieżącej opieki obiekt zaczął niszczyć, chyląc się ku ruinie.

Wskazała, że od końca lat 90. środowisko olsztyńskiej „Borussii” poszukiwało możliwości uratowania tego wyjątkowego miejsca, nazywanego Domem Mendelsohna, jednej z niewielu zachowanych materialnych pamiątek po żydowskiej społeczności przedwojennego Olsztyna i dzięki wsparciu finansowemu samorządu Olsztyna, „Borussia” jako dzierżawca obiektu będącego własnością Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, przeprowadziła w 2006 r. pierwsze prace zabezpieczające obiekt i remont dachu.

Kontynuując p. Ewa Romanowska przedstawiła wieloletni proces rewitalizacji „Bet Tahary”, opisując poszczególne etapy wykonywanych prac, które zakończyły się w 2013 roku.

Następnie omówiła wnętrze budynku, wskazując, że trzy główne pomieszczenia symbolizują poszczególne etapy pośmiertnej drogi człowieka: oczyszczenie ciała, oczyszczenie duszy i ostatnią podróż, a z uwagi na charakter miejsca w wyważonych dekoracjach dominują motywy judaistyczne. Poprosiła o zwrócenie szczególnej uwagi na wyjątkowe piramidalne zwieńczenie sali pożegnań.

W dalszej części prezentacji Przewodnicząca Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”, p. Kornelia Kurowska poinformowała, że symboliczne otwarcie Domu Mendelsohna odbyło się w marcu 2013 roku (w setną rocznicę powstania „Bet Tahary”) i od tego czasu stanowi przestrzeń, która służy mieszkańcom Olsztyna oraz województwa. Następnie podała przykłady działań „Borussii”, m.in.:

- Lekcje dialogu, cykliczny projekt, w ramach którego odbywają się zajęcia z edukacji wielokulturowej adresowane do uczniów i nauczycieli ze szkół wszystkich szczebli z Olsztyna i z regionu;
- spotkania Salon Mendelsohna, cykliczne wydarzenia kulturalne m.in. debaty, odczyty, spotkania literackie i muzyczne, poświęcone kulturze i historii Żydów, wielokulturowego Olsztyna oraz osobie Ericha Mendelsohna;
- Dom Mendelsohna - miejsce na literaturę, cykl spotkań autorskich i warsztatów dla młodzieży, prezentujących najciekawsze zjawiska w polskiej literaturze współczesnej;
- Dom Mendelsohna - miejsce na architekturę, projekt edukacyjny, którego celem jest poszerzenie wiedzy o architekturze wśród uczniów i nauczycieli szkół ponadpodstawowych;
- Festiwal Mendelsohna, cykliczne wydarzenie obejmujące działania edukacyjne i artystyczne, które przywracają pamięć o wielokulturowej historii Warmii i Mazur oraz integrują współczesnych mieszkańców. W tym miejscu p. Kornelia Kurowska skierowała słowa podziękowania dla samorządu województwa warmińsko-mazurskiego za wieloletnie wsparcie finansowe tego wydarzenia.

Kontynuując p. Kornelia Kurowska zasygnalizowała, że 3 lata temu zawiązała się międzynarodowa inicjatywa przygotowania zbiorowego wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO budynków zaprojektowanych przez Mendelsohna. Dodała, że znawcy dorobku architektonicznego Mendelsohna z całego świata spotykają się regularnie na konferencjach (m.in. w Olsztynie w marcu 2024 roku), w czasie których członkowie grupy inicjatywnej debatuje, jakie budynki zaprojektowane przez Mendelsohna powinny zostać wpisane na listę UNESCO. Poinformowała, że w opinii ekspertów „Bet Tahara” powinna być jednym z nominowanych obiektów ze względu m.in. na wyjątkową wartość zabytku, autentyczność, stan zachowania oraz integralność obiektu.

Kończąc p. Kornelia Kurowska poinformowała, że 28 października br. Fundacja „Borussia” otrzymała nagrodę specjalną Muzeum Polin za działalność związaną z ratowaniem Domu Mendelsohna, przywracaniem pamięci o wielokulturowej historii regionu oraz budowaniem świadomości obywatelskiej mieszkańców, szczególnie młodego pokolenia.

Radna Magdalena Hoffleit poprosiła o wskazanie inicjatyw związanych z mniejszościami narodowymi, które odbywają się w Domu Mendelsohna.

Członkini Zarządu Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”, p. Ewa Romanowska, poinformowała, że Borussia włącza w swoje działania m.in. mniejszość ukraińską oraz mniejszość romską. Ponadto dodała, że czasopismo Stowarzyszenia pt. „Borussia. Kultura. Historia. Literatura”, które ukazywało się w latach 1991 - 2017, poruszało tematy związane z mniejszościami narodowymi i etnicznymi.

Radna Magdalena Hoffleit, jako Przewodnicząca Komisji Kultury i Edukacji oraz w zastępstwie Przewodniczącego Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, podziękowała p. Kornelii

Kurowskiej oraz p. Ewie Romanowskiej za przedstawienie działalności „Borussii” i zaprosiła do rozmowy.

W dalszej części posiedzenia wywiązała się dyskusja na temat rozbiórki Pomnika Wyzwolenia Ziemi Warmińsko-Mazurskiej autorstwa Xawerego Dunikowskiego, a także wydarzeń organizowanych przez „Borussię”, zapraszanych na nie gości oraz źródeł, z których fundacja pozyskała środki finansowe na organizację niektórych przedsięwzięć.

Radna Teresa Astramowicz-Leyk podkreśliła, że Dom Mendelsohna jest wyjątkowym miejscem spotkań i dyskusji ludzi różnych kultur. Podziękowała przedstawicielkom „Borussii” za ich działalność, podkreślając, że obiekt stanowi wyjątkowe miejsce nie tylko na mapie Olsztyna, ale także województwa. Życzyła powodzenia w uzyskaniu wpisu Domu Mendelsohna na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Kontynuując radna Teresa Astramowicz-Leyk wskazała, że władze powinny wspierać działalność organizacji pozarządowych, a nie ingerować w ich aktywność.

Radny Zbigniew Homza podziękował p. Kornelii Kurowskiej oraz p. Ewie Romanowskiej za wytrwałą pracę w związku z renowacją budynku „Bet Tahary”, a także za aktywność na rzecz integracji narodów Polski i Ukrainy oraz mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących Warmię i Mazury.

Radna Magdalena Hoffleit jako Przewodnicząca Komisji Kultury i Edukacji oraz w imieniu Przewodniczącego Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych, podziękowała p. Kornelii Kurowskiej oraz p. Ewie Romanowskiej za wysiłek i ogromne zaangażowanie na rzecz ratowania dziedzictwa kulturowego regionu.

Pogratulowała otrzymania nagrody specjalnej POLIN 2024 oraz innych nagród przyznanych Fundacji „Borussia”. Na zakończenie podziękowała za poświęcony czas i zaznaczyła, że po raz pierwszy w budynku Domu Mendelsohna odbyło się posiedzenie Komisji Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

4. Sprawy różne i wolne wnioski.

Nie wniesiono.

5. Zakończenie posiedzenia.

Po wyczerpaniu porządku obrad radna Magdalena Hoffleit w imieniu Przewodniczącego Komisji, p. Jarosława Słoma podziękowała członkom Komisji za udział w obradach. Następnie zamknęła posiedzenie Komisji ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych w dniu 13 listopada 2024 r.

**Przewodniczący Komisji
ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych**

Jarosław Słoma

Sporządziła:

Beata Kantolak